

Tom

I

Maardam 1995

Telefonen ringede nogle minutter over halv fire, natten mellem en onsdag og en torsdag. Nummeret var ukendt, tilsyneladende udenlandsk, og under normale omstændigheder ville hun ikke have svaret.

Naturligvis ikke. Men hun var netop blevet kastet ud af en drøm, og til trods for at det var bælgmørkt både i selve rummet og uden for vinduet, hvor en gren fra det store valnøddetræ fortroligt hviskede mod glasset, følte hun sig lysvågen. Måske var det netop mørket i en form for hemmelighedsfuld samvirken med den hastigt afbrudte drøm – hvis indhold det dog ikke lykkedes hende at genkalde sig, hverken dengang eller senere – der fik hende til at løfte røret og tage imod samtalen.

“Hallo?”

“Er det Judith Bendler?”

“Ja.”

“Det er Tom.”

Derefter stilhed. Bortset fra støjen på linjen. En svagt pulse-rende knitren, kun lige hørlig, som trætte bølger der brydes mod en stenet strand. Bagefter – da hun havde lagt røret på – var det netop det billede, der dukkede op for hendes indre øje. Bølgerne som efter en lang rejse endelig fik lov til at hvile som stiltfærdigt hvidt skum i en beskyttet, men stenet bugt.

Mærkeligt. Hun plejede aldrig at blive anfægtet af billeder. Hun plejede heller ikke at falde for den slags letkøbte analogier, eller hvad man nu ville kalde det. Hun var ikke religiøs, og hun afskyede lyrik.

“Tom?” spurgte hun til sidst. “Hvilken Tom?”

“Kender du flere?”

Hun tænkte efter. Nej, der var kun én Tom.

Havde været.

“Jeg tænkte, at vi måske kunne mødes. Der er jo gået en del år.”

“Ja ...”

Hun mærkede, hvordan en skælven løb gennem kroppen, måske tabte hun ovenikøbet bevidstheden et sekund. Ville måske være besvimet og faldet om på gulvet, hvis hun havde stået op.

Men det gjorde hun gudskelov ikke. Hun lå i mørket i sin egen side af den store dobbeltseng, og da det korte anfald var gået over, rakte hun automatisk hånden ud efter Robert. Der gik yderligere et sekund, før hun huskede, at han var i London. Han var taget af sted om mandagen og ville være tilbage fredag aften eller allersest lørdag eftermiddag. Noget med et filmprojekt. Han havde sikkert nævnt navnet på det, men det havde hun glemt. Han havde ovenikøbet spurgt, om hun havde lyst til at tage med, men hun havde sagt nej tak. London hørte ikke til hendes favoritbyer.

“Hallo?”

Hun ignorerede en hurtig impuls til at lægge på.

“Ja?”

“Hvad siger du så?”

“Om hvad?”

“Om at vi mødes.”

“Jeg ... jeg er ikke helt med.”

Hun kunne høre, at han drak et eller andet.

“Ved du hvad? Tænk over det, så vender jeg tilbage om et par dage.”

“Jeg tror nu ikke, at ...”

Det gav et klik, og så blev samtalen afbrudt. Hun lagde røret på og blev liggende i sengen uden at røre sig. Foldede hænderne over brystet. Lukkede øjnene, men åbnede dem så igen. Der var noget i det her, hun var nødt til at gribe fat i. Mørket virkede stadigvæk, som om det skabte disse langsomme dønninger, hun tænkte, at det måtte betyde et eller andet, ville forklare hende noget, og at dette noget havde med *afstand* at gøre. En uoverskuelig afstand både i tid og rum. Og langt inde i dette fjerne, men samtidig meget

nærværende rum, var hans stemme blevet hængende. Lidt drævende og lidt ... ja hvad? Ironisk? Selvsikker?

Tom?

Skulle hun tænke over det?

Hun regnede efter og nåede frem til, at der var gået toogtyve år. Toogtyve år og to måneder, hvis man var nøjeregnende.

Terapeuten hed Maria Rosenberg. Hendes klinik lå på anden sal i et af de gamle sandstenshuse på Keymerstraat, og Judith Bendler havde været hendes patient i næsten ti år. Ganske vist uden nogen tætte eller belastende sessioner. De mødtes en eller et par gange om måneden – almindeligvis torsdag formiddag, hvor Judith alligevel plejede at besøge sine ærinder i Maardams bymidte. Bagefter spiste hun frokost med en eller anden veninde, shoppede lidt og besøgte måske et af gallerierne i Deijkstraakvarteret. Eller Krantzes Antikvariat i Kupinskigyden, hvis der ellers var åbent. Togturen ude fra Holtenaar tog cirka en halv time, og for hvert år der gik, mærkede hun, hvordan modviljen imod at forlade det smukke hus og den endnu smukkere have ved floden tiltog lidt. Hvorfor forlade paradiset, når man nu sad midt i det?

Måske for at unde sig selv gensynets glæde, havde Robert foreslået, da hun havde taget emnet op med ham, og naturligvis havde han en pointe. Det havde Robert tit – evnen til at sætte fingeren på det rigtige sted i alle mulige sammenhænge. Den indrømmelse ville hun gerne give ham.

Måske var der også en stilfærdig glæde i at gense Maria Rosenberg. Hver gang. Verden kunne brase sammen, menneskene kunne slås, kunne brænde byer ned og dræbe deres børn, men Maria Rosenberg blev siddende, hvor hun sad. I sin øreklapstol i rummet med de tunge draperier og det tykke blodrøde, mønstrede tæppe fra Samarkand.

Og lyttede. Hun havde været gammel, allerede da Judith mødte hende første gang, en uges tid efter Roberts skandale, og hun var stadigvæk lige så gammel i dag. Hun plejede at forklare uforanderligheden med, at hun var nået til et punkt i livet, hvor årene

og tiden ikke bed på hende længere. En dag ville hun givetvis dø, men indtil denne sidste rejse – uanset om den lå nogle måneder eller flere år væk – havde hun ikke til hensigt at ældes. Måske ville hun blive lidt mere vis, den slags var det svært at forsvare sig imod.

Men det var ikke Maria Rosenberg, som samtalen i det dunkle, stille rum handlede om. Naturligvis ikke.

“Velkommen, Judith. Jeg håber, at togturen gik godt.”

“Tak. Jeg fik i det mindste en siddeplads.”

“Godt. Skal vi tage os en kande rooibos?”

“Ja, gerne.”

Det var nogenlunde de samme indledende fraser som altid. Mens Maria Rosenberg lavede te bag et forhæng ude i tekøkkenet, tog Judith overtøj og sko af. Satte sig til rette i sofahjørnet med det ternede tæppe over benene og en pude i lænden. Mens hun ventede, mærkede hun, at nervøsiteten prikkede i hende, og der var nok ingen tvivl om årsagen.

“Jeg synes, jeg kan fornemme en vis uro. Men ret mig, hvis jeg tager fejl.”

Hun havde endnu ikke besluttet sig for, om hun ville fortælle om telefonsamtalen, men da Maria nu med missende øjne betragtede hende hen over kanten af tekoppen, besluttede hun sig. Hvis der var blikke, man ikke kunne forsvare sig imod, så havde Maria Rosenberg sådan et blik. Det forholdt sig helt sikkert sådan, og måske havde hun vidst det, allerede da hun steg på toget for en time siden. At hun ville fortælle det.

“Der skete noget.”

“Ja?”

“Jeg modtog et sært telefonopkald.”

Maria Rosenberg nikkede, nippede til teen og stillede koppen fra sig.

“Nu i nat. Der var én, der ringede til mig klokken halv fire.”

“Klokken halv fire? Og du svarede?”

“Ja. Af en eller anden grund var jeg netop vågnet. Et halvt minut før telefonen ringede. Det var mærkeligt. Og bagefter havde jeg lidt svært ved at falde i søvn igen.”

“Hvem var det, der ringede?”

“Det ved jeg ikke.”

“Ved du det ikke?”

Hun trak vejret dybt. Retteede på tæppet og fokuserede på det billede, som hang mellem de to smalle reoler – en formindsket reproduktion af Caspar David Friedrichs *Munken ved havet*. Den bortvendte skikkelse, som stirrede ud over et dystert hav. Hun havde en gang imellem tænkt over, hvorfor hendes livskloge terapeut havde valgt at hænge netop det billede op i sin klinik – det var det eneste billede i rummet – men indtil videre og efter mere end hundrede sessioner havde hun aldrig spurgt.

“Han påstod, at han var Tom.”

“Tom? Du mener ...?”

Hun nikkede, men slap ikke billedet med blikket. Ud af øjenkrogen så hun, hvordan Maria Rosenberg tog en ny slurk te og derefter foldede hænderne i skødet. Ventede.

“Han ville have, at vi skulle mødes.”

Munken ved havet bevægede sig ikke. Det gjorde Maria Rosenberg heller ikke.

“Men?” sagde hun.

“Jeg har svært ved at tro på, at det var ham.”

Hun havde fortalt om Tom, men det var lang tid siden. Under et af deres første møder var det dukket op, de var vendt tilbage til den sørgelige historie nogle gange i den første tid, men så vidt Judith kunne huske, havde de ikke talt om ham i fire eller fem år. Eller måske var det endnu længere siden, de havde nævnt hans navn. Der havde ikke været nogen grund til det.

Han var et afsluttet kapitel, Tom. Et dystert og glemt stykke liv, som der ikke længere var grund til at analysere eller forsøge at forson sig med. Hun og Robert talte heller aldrig om ham. Selvom overenskomsten var stiltiende og uskrevet, så var der ingen af dem, der brød den. Hun kunne ikke huske, at Tom nogensinde havde været på dagsordenen, siden de flyttede ind i huset ude i Holtenaar.

“Jeg tror, at det vil være bedst, hvis du rekapitulerer en smule. Hvis du ikke har noget imod det. Jeg kan huske historien i store træk, men der er gået en frygtelig masse år, siden det skete ...”

“Toogtyve,” svarede Judith. “Toogtyve år og nogle måneder.”

“Og dengang var han altså ...?”

“Sytten.”

“Fortsæt. Eller du vil måske ikke tale om det her? Det er helt og holdent op til dig. Jeg er bare hende, der lytter, og jeg holder alt det for mig selv, som du ønsker, at jeg skal holde for mig selv. Men det behøver jeg vel ikke minde dig om.”

Judith drak lidt te og tøvede. Men det var nok mest en simuleret tøven. Hun havde sagt A, og da hun nu havde besluttet sig for det – bevidst eller ubevidst – havde hun vel allerede lettet på låget. Det er jo derfor, jeg sidder her, tænkte hun. For også at sige B. Hvis jeg ikke tager det op nu, kommer jeg til at gå rundt med det roterende i mit hoved i tide og utide.

“Ja, Tom var sytten år gammel, da det skete,” sagde hun. “Han var lige fyldt sytten, selvom situationen ikke var til at fejre det. Jeg kan huske, at han havde fået et ur af Robert, et ganske dyrt armbåndsur, men også at han havde solgt det allerede dagen efter.”

“Havde han solgt sin fødselsdagsgave?”

“Ja, desværre.”

“Hvorfor?”

“Fordi han havde brug for penge til at købe stoffer. Eller måske for at betale for stoffer, som han allerede havde pumpet sig med. Vi vidste ikke, hvor meget han skyldte væk, eller hvor mange kriminelle aktiviteter han havde været indblandet i. Måske anede vi det, men det var ikke før bagefter, at vi kunne se hele billedet. Eller i det mindste en stor del af det.”

“En ung mand i besværlige omstændigheder?”

“Mildt sagt. Det var gået skidt for ham siden puberteten, ja egentlig endnu tidligere. Det med skolen havde aldrig fungeret, han var hele tiden i konflikt med sine kammerater og sine lærere. Man havde lavet undersøgelser, og der var blevet stillet, jeg ved ikke hvor mange diagnoser. Og da stofferne så kom ind i billedet, gik det selvfølgelig hurtigt den gale vej. Hans far formulerede det sådan, at *han i hastigt tempo bevægede sig imod afgrunden*, engang hvor vi sad og talte med en socialarbejder af en slags, og det er en ganske god beskrivelse af, hvordan det stod til.”

“Han var Roberts søn fra et tidligere ægteskab, er det ikke rigtigt?”

“Jo. Hans mor døde, da drengen blot var to år gammel. Jeg kom ind i billedet et års tid efter. Robert og jeg giftede os, sommeren før Tom startede i skole.”

“Og du adopterede ham?”

“Ja. Jeg skrev under på et stykke papir, ifølge hvilket jeg på alle måder påtog mig forældreansvaret. Sådan ville Robert gerne have det ... og naturligvis også jeg.”

“Naturligvis?”

“Ja.”

Maria Rosenberg løftede det ene øjenbryn, men havde ingen bemærkninger. Der opstod en pause, mens en motorcykel kørte larmende forbi nede på gaden. Ellers slap der ikke mange afbyens lyde ind i rummet. Huset var gammelt og velbygget, og vinduet bag de tunge gardiner havde tykt og velisolerende glas. Terapeuten havde faktisk nævnt det engang i begyndelsen – hvordan det helt sikkert var ønskværdigt, at samtalen var omgivet af stilhed, men at det heller ikke skadede, hvis man en gang imellem blev mindet om yderverdenens eksistens. Judith rømmede sig og forsøgte at fjerne nogle af de spørgsmålstejn, der ligesom svævede rundt i luften.

“Jeg havde virkelig ingen forbehold,” sagde hun. “Ikke til at begynde med. Jeg ville være Toms mor. Hans rigtige mor var død, og jeg tror ikke, at han havde nogen som helst minder om hende. Men det er selvfølgelig klart, at jeg begyndte at tvivle, da han udviklede sig i den retning, som han gjorde.”

“Flere år senere?”

“Ja. Men det spillede ingen rolle. Jeg går ud fra, at jeg ville have følt noget andet for drengen, hvis han havde været mit eget barn. Men jeg har aldrig talt med Robert om det. Naturligvis har jeg ikke det. Det var ... ja, en smule for følsomt helt enkelt.”

“Helt igennem forståeligt. Visse ting ender blødere og bedre i ørerne på en terapeut, det er godt at huske. Hvor mange år ældre er din mand end dig ... er det ti år, eller husker jeg forkert?”

“Næsten elleve. Han bliver halvfjerds til sommer. Han er ikke

helt rask, det har vi jo talt om, men at få ham til at holde op med at arbejde er helt umuligt. Han påstår, at de bedste filmproducenter er mellem femoghalvfjerds og firs, jeg ved ikke, hvor meget sandhed der ligger i det ...”

Maria Rosenberg lo. “Det er som med os terapeuter. Vi når toppen, lige før vi ligger med næsen i vejret. Men hvad var det så, der skete med den forvirrede syttenårige? Han forsvandt og efterlod sig ingen spor, hvis jeg husker korrekt?”

Judith sukkede. “Helt rigtigt. Han gik op i røg.”

“Hm. Og man søgte efter ham for alvor?”

“Med lys og lygte. Det var ikke blot Robert og mig, der søgte. Politiet havde flere grunde til at få fat i Tom. Ikke bare fordi man havde en mistanke om, at der lå noget kriminelt bag hans forsvinden, men også fordi han var mistænkt for en del ting. Hvis han ikke var forsvundet, kunne han sikkert have set frem til en dom på omkring et år i et ungdomsfængsel. De viste os faktisk en liste over, hvad han havde været indblandet i, og det var ikke morsom læsning, det kan jeg forsikre dig.”

Maria Rosenberg nikkede igen. “Hvad tror du, der skete med Tom? Jeg kan huske, hvad du sagde i sin tid, men man kan jo ændre opfattelse.”

“Jeg har ikke ændret opfattelse. Jeg er overbevist om, at Tom er død. Enten var der nogen, som myrdede ham ... eller dræbte, stak en kniv i ham eller hvad som helst. Eller også gjorde han det selv.”

“Uden at efterlade sig spor?”

“Den slags sker.”

“Helt sikkert. Hvordan er det – er han blevet erklæret død af myndighederne? Det plejer man at gøre, når folk har været forsvundet i ti eller femten år?”

Judith rystede på hovedet. “Nej, han er ikke erklæret død endnu.”

“Hvorfor ikke?”

“Fordi Robert er imod det. Så længe der er nærtstående slægtninge i live, plejer det at være op til dem at søge om det.”

“Ja, det ved jeg godt. Og hvorfor vil din mand ikke tage det skridt? Fordi han stadigvæk håber?”

“Det går jeg ud fra. Men vi taler ikke længere om sagen. Og det at få ham erklæret død er under alle omstændigheder en formssag. Tom havde ingen ejendele, Robert og jeg ville være hans eneste arvinger ... men før eller siden sker det vel alligevel, ikke? Samfundet har sikkert velfungerende rutiner også på dette område.”

“Lad os gå ud fra det,” svarede Maria Rosenberg, lænede sig frem og anlagde sit milde, men samtidig en smule krævende smil. “Og så kommer der altså et telefonopkald fra nogen, der udgiver sig for at være din søn ... midt om natten. En søn, der har været forsvundet i mere end tyve år. Jeg må sige, at du trods alt virker mere fattet, end de fleste ville være i din situation.”

Judith Bendler betragtede munken i nogle sekunder, før hun svarede.

“Jeg er ikke det mindste fattet. Jeg kastede morgenmaden op i morges og steg af på stationen Zwillie i stedet for på Keymer Plejn. Det var derfor, jeg var fem minutter forsinket.”

Terapeuten bevarede sit diskrete smil. “Jeg sagde ikke, at du *var* fattet, blot at du *virkede* fattet. Hvad tror du så om det her?”

“Om samtalen?”

“Ja.”

“Jeg ikke bare tror. Jeg *ved*.”

“Ved hvad?”

“At det er en bedrager.”

“Og hvad skulle han så være ude på? Bedragere plejer at være ude efter en eller anden form for udbytte.”

Judith rystede på hovedet. “Det ved jeg ikke. Jeg har faktisk ingen anelse om det.”

“Men han ville vende tilbage?”

“Det påstod han.”

Maria Rosenberg lænede sig tilbage i lænestolen og tænkte sig om en tid.

“Undskyld, at jeg spørger, men har du overvejet den mulighed, at du har drømt det hele?”

Hun havde både overvejet muligheden og forventet spørgsmålet.

“Ja da. Men jeg kiggede på telefonen, før jeg begav mig hjemme-

fra her til morgen. Vi har en såkaldt vis nummer-funktion, og nummeret stod der godt nok.”

“Jaså ... skrev du nummeret ned?”

“Nej, jeg havde tænkt mig at gøre det, men kunne ikke finde noget at skrive med. Og netop på samme tid ringede Robert fra London, og så fik jeg andet at tænke på. Men det var et udenlandsk nummer, så meget ved jeg i hvert fald. Og det ...”

“Ja?”

“Det kan vel forklare, hvorfor han ringede på det tidspunkt.”

“Fra en anden tidszone?”

“Ja.”

“En fjern bedrager med andre ord?”

“Mm.”

Judith havde svært ved at afgøre, om Maria Rosenberg var medfølelse eller blot mildt ironisk. Eller også var hun i stand til at være begge dele på samme tid – en kombination, der i så fald hang sammen med hendes tiltagende visdom.

“Hvad sagde Robert til samtalen? Jeg går ud fra, at du fortalte om den, da han ringede.”

“Nej ... nej, det gjorde jeg ikke.”

“Hvorfor ikke?”

“Han havde travlt. Var på vej til et møde. Han ringede bare for at sige godmorgen.”

“Jeg er med.”

Maria Rosenberg rejste sig og gik lidt rundt i rummet. Det hørte til rutinen, det var noget med blodcirkulationen i hendes ben. Men det var også en måde at skabe en afbrydelse i samtalen på, det var i hvert fald, hvad Judith bildte sig ind. En slags vejrtrækningspause og en diskret antydning af, at tiden kunne være inde til at skifte spor. Hun ventede, til terapeuten atter havde taget plads i sin lænestol. Ventede på sporskiftet.

“Vil du tale mere om den samtale, eller skulle vi forsøge også at komme rundt om resten af tilværelsen?”

Det var så tæt på et retorisk spørgsmål, som man kunne komme. Judith tænkte igen på de der bølger imod den stenede strand. På afstanden, den uhørt store afstand.

“Tak, det er nok.”

“Er du sikker?”

“Ja. Hvis han ringer igen, kan vi vel tage det op næste gang?”

“Udmærket. Det siger vi så. Hvordan har hunden det efter operationen?”